

Integracja Tradycyjnej Medycyny Koreańskiej i współczesnej medycyny „zachodniej” w systemie opieki zdrowotnej Korei Południowej

Integration of Traditional Korean Medicine and Western Medicine in South Korean Health Care System

dr Wojciech Dymowski

Departament Oceny Dokumentacji URPLWMIPIB

Wydział Oceny Dokumentacji Produktów Leczniczych Roślinnych, Homeopatycznych i Farmakopealnych

PDF TEXT lekwpolsce.pl

Oddano do publikacji: 06.08.2015

Słowa kluczowe: integracja medycyny tradycyjnej, integracja narodowego systemu medycyny, Tradycyjna Medycyna Koreańska.

Streszczenie: Autor przedstawia możliwości wypracowania integracji narodowego systemu medycyny tradycyjnej w systemie opieki zdrowotnej, na przykładzie systemu w Korei Południowej. Stara się przybliżyć czytelnikom zagadnienia Tradycyjnej Medycyny Koreańskiej (TKM), jej współczesne zastosowanie i możliwości terapeutyczne. Przedstawiono też krótko odmienną strukturę systemu edukacji personelu medycznego, lekarzy i farmaceutów Tradycyjnej Medycyny Koreańskiej, który jest niezależny od systemu studiów medycznych „zachodnich” w Korei i inny od typowych studiów medycznych w Polsce i Europie. Zaprezentowany system wymagał wielu lat prac legislacyjnych, chociaż doprowadził do wypracowania oryginalnego modelu, który funkcjonuje w społeczeństwie kraju zbliżonego wielkością do Polski. Przybliżono też krótko zakres prac badawczych i rozwojowych prowadzonych w Korei w dziedzinie medycyny tradycyjnej.

Key words: Traditional medicine integration, national medicine integration, Traditional Korean Medicine.

Abstract: On the example of South Korean Health care system, the author indicates ways of elaboration of integration of national traditional medicine. The author tries to bring to readers the issue of Traditional Korean Medicine and principles of the contemporary use and also its therapeutic possibilities. It was briefly presented the dissimilarity of educational system of medical staff, doctors and pharmacists of Traditional Korean Medicine, which is independent of the western medical and pharmaceutical studies in Korea and different than typical medical or pharmaceutical studies in Poland and Europe. Presented system of integration of traditional medicine with national health care system have required many years of legislative work, however has led to the development of the original model, which operates in the society of the country similar in size to Polish. There are shortly presented also research and development works carried out in Korea in the field of traditional medicine.

Wprowadzenie

W krajach Dalekiego Wschodu, w których przetrwały tradycyjne systemy medycyny i są one akceptowane w ramach społeczeństw demokratycznych, stworzono warunki dla har-

monijnego ich współistnienia ze współczesną medycyną, nazywaną tam dla odróżnienia medycyną „zachodnią”.

Przykładem kraju, w którym istnieją równoległe systemy medycyny orientalnej oraz współczesna medycyna zachodnia jest Korea Południo-

wa. Współistnienie obu rodzajów medycyny zostało tam wypracowane w trakcie długich dyskusji społecznych na różnych forach, także w parlamencie. Dyskusje te nieraz były burzliwe, bo ścierały się poglądy kadr medycznych, głównie lekarzy, wykształconych w tzw. współczesnym systemie medycznym, który powstał w Europie i Ameryce, oraz tej części środowisk medycznych, która akceptowała odmienną tradycyjną medycynę orientalną, jej wartości terapeutyczne, metody diagnostyczne oraz indywidualne podejście do pacjenta w zakresie leczenia.

Fot. 1. Lekarz Tradycyjnej Medycyny Koreańskiej demonstruje lekarzowi medycyny zachodniej możliwości diagnostyczne tradycyjnego badania tętna i pulsu

Dyskusje społeczne w Korei Południowej nad miejscem tradycyjnej medycyny orientalnej we współczesnym systemie opieki zdrowotnej trwały ok. 20 lat i zakończyły się przyjęciem regulacji prawnych zapewniających wykorzystanie jej wartości terapeutycznych.

Korean Medicine and Pharmaceuticals Promotion Act wszedł w życie 6 sierpnia 2003 r. (*Law No. 6965*) wraz z uzupełnieniami z lutego 2008 r. (*Law No. 8852*) i lipca 2011 r. Ustawa ta zobowiązuje państwo do przygotowywania narodowego planu rozwoju Tradycyjnej Medycyny Koreańskiej (w skrócie: TKM), ułatwiania prac badawczych i rozwojowych w dziedzinie TKM, wspierania przemysłu TKM i objęcia kontrolą jakości leków ziołowych.

Koreańska medycyna i farmacja oznacza w rozumieniu tej ustawy każdą usługę medyczną opartą na medycynie koreańskiej tradycyjnie przekazywanej przez pokolenia, usługi stosowane na podstawie nauki i rozwoju medycyny koreańskiej, sprawy dotyczące farmaceutów medycyny koreańskiej. Farmaceuta medycyny koreańskiej, w rozumieniu ustawy, oznacza osobę, która uczestniczy w wytwarzaniu, przetwarzaniu, konfekcjonowaniu, imporcie, sprzedaży, ocenie i przechowywaniu leków ziołowych Tradycyjnej Medycyny Koreańskiej.

Sprawy personelu medycznego regulują tam jeszcze dwie ustawy: ustawa o usługach medycznych, która określa zasady działania lekarzy medycyny koreańskiej oraz ustawa w sprawach farmaceutycznych, która określa trzy kategorie zawodów farmaceutycznych w zakresie TKM:

- *Herbal Medicine Pharmacist*
- *Herbal Medicine Dispenser*
- *Western Pharmacist for Herbal Medicine.*

Tradycyjna Medycyna Koreańska generalnie odróżnia się od tzw. medycyny zachodniej stosowaniem leków ziołowych zamiast współczesnych leków syntetycznych oraz wykorzystaniem akupunktury i moksy (*moxubition*). Praktyka wykazuje jednak, że wielu lekarzy TKM, oprócz tradycyjnych metod diagnostycznych, stosuje pomocniczo także współczesną aparaturę diagnostyczną.

Narodowe plany rozwoju Tradycyjnej Medycyny Koreańskiej, które są ustalane co 5 lat, obejmują: aspekty ekonomiczne, jak np. udział w ogólnym rynku usług medycznych, kwestie logistyczne, jak np. wzrost liczby łóżek w szpitalach TKM, planowanie i poprawę systemu dystrybucji leków ziołowych, ustalanie zasad medycyny opartej na faktach, organizowanie klastrów Tradycyjnej Medycyny Koreańskiej, wspieranie rynku usług medycznych, zarządzania lekami ziołowymi, prac badaw-

czo-rozwojowych w zakresie TKM oraz wspieranie przemysłownictwa wytwarzania leków.

Historia i pochodzenie Tradycyjnej Medycyny Koreańskiej

TKM wywodzi się z tradycyjnej medycyny chińskiej. Najstarsze dzieła oparte były na klasycznych podstawach medycyny chińskiej z epoki tzw. Żółtego Imperium (Dynastia Han; I wiek n.e.). Z tamtych czasów mają wywodzić się metody akupunktury i moksy, teoria Yin-Yang, teoria pięciu elementów, teoria pięciu narządów trzewnych i sześciu jelit, podstawy ziołolecznictwa i terapii naparami, medytacja i stosowanie masażu w celach leczniczych.

Fot. 2. Wizerunek narządów trzewnych i jelit człowieka w starych księgach medycznych (w zbiorach KJOM)

Wpływ na rozwój medycyny wywarły także zasady religijne buddyzmu w okresie trzech królestw – Goguryo Korea, Baekje i Shilla (od 372 n.e.) oraz dzieła medyczne przywożone z Chin, co doprowadziło do rozwoju medycyny i powstania pierwszej kompilacji medycznej na terenie Korei (*Baekjeshinjipbang*, nowe zestawienie recept Baekje). W okresie dynastii Goryo, odpowiadającym dynastii Tang (a w Polsce dynastii Piastów), pod wpływem kontaktów ze światem zewnętrznym, głównie arabskim, powstały nowe dzieła, m.in. orygi-

nalna książka medyczna (*Hyangyakgoogeup-bang*, czyli przepisy stosowane w nagłych przypadkach w terenie).

Do upowszechniania dzieł medycznych przyczynił się wynalazek druku z odlewanych z metalu ruchomych składów zecerskich (w Korei od 1377 r.).

Za czasów ostatniej dynastii Joseon (1392-1910), czyli w epoce nowożytnej w Korei, król Taejong wprowadził instytucję lekarza kobiecego. Pierwszymi lekarkami przy dworze królewskim były kobiety pełniące równocześnie funkcje recepcjonistki, asystentki, pielęgniarki, lekarki pałacowej, a także inspektora (koronera) w sprawach kryminalnych. Z 1492 r. pochodzą pierwsze odnotowane zdania, że kobieta taka musiała się uczyć, czy raczej nabywać umiejętności przez całe życie, już od 7. r.ż. Znaną lekarką dworu była Dae Jonggeum (1506-1544).

Słynnym spisem receptur medycznych używanym w Korei był „Klasyfikowany zbiór receptur medycznych”. Dzieło wydane w 1464 r.; jego pierwsza wersja została wydrukowana w 1477 r. tylko w 30 egz., z których jedyny ocalały egzemplarz został zrabowany przez Japończyków w 1598 r. Dopiero w 1852 r. wydano reprint tego zbioru. Bardzo popularnym dziełem Heo Juna było Dongui Bogam („Najcenniejsze zwierciadło medycyny wschodniej”), które zostało wydane w 1613. Ostatnio książka ta została zdigitalizowana i udostępniona dzięki funduszom UNESCO jako skarb kultury narodowej Korei.

Za cenne dane dla historii medycyny koreańskiej uważa się także dzienne zapisy z dworu królewskiego dynastii Joseon, obejmujące opisy stanu zdrowia członków rodziny królewskiej, prowadzone od 1410 r., oraz notatki z misji Korei w Japonii w latach 1607-1811. We współczesnej Tradycyjnej Medycynie Koreańskiej uważa się, że duży wpływ na jej odrębienie się wywarł żyjący w latach 1837-1900 doktor Lee Jema, który przywiązywał

wielką wagę do doskonalenia umiejętności klinicznych i diagnostycznych.

Fot. 3. Doktor Lee Jema (na zdjęciu po prawej)

Wprowadził on do tradycyjnej medycyny koreańskiej system medycyny konstytucyjnej Sasang, który wiąże sposób leczenia z przynależnością do tzw. czterech typów konstytucji (analogicznie do temperamentów Hipokratesa-Galena, znanych w medycynie europejskiej od czasów antycznych):

- Taejang-in
- Taeum-in
- Soyang-in
- Soum-in.

Po wyzwoleniu spod okupacji japońskiej w 1945 r. powstało Koreańskie Stowarzyszenie Medycyny Orientalnej, które w 1947 r. zbudowało pierwszą współczesną szkołę Tradycyjnej Medycyny Koreańskiej. W 1951 r. przyjęto pierwszą ustawę o służbach medycznych, która włączyła TKM do systemu szkolnictwa. W 1973 r. powstał pierwszy szpital Tradycyjnej Medycyny Koreańskiej.

W 1987 r. narodowy system ubezpieczeń zaczął refundować usługi medyczne Tradycyjnej Medycyny Koreańskiej, jakkolwiek udział tych refundacji w ogólnym systemie finansowania świadczeń zdrowotnych jest nadal nieduży.

W 1993 r. rozpoczęła się narodowa debata na temat leków ziołowych pomiędzy lekarza-

mi TKM przepisującymi tradycyjne leki ziołowe a „zachodnimi” farmaceutami. To spowodowało powstanie w Ministerstwie Zdrowia specjalnego Biura ds. Tradycyjnej Medycyny Koreańskiej, a w 1996 r. Biura ds. Polityki Tradycyjnej Medycyny Koreańskiej. W 1994 r. został ustanowiony Koreański Instytut Medycyny Orientalnej (KIOM).

Kadry i współczesny system kształcenia w zakresie Tradycyjnej Medycyny Koreańskiej

Obecnie kadry medyczne Korei Południowej obejmują ok. 20 000 lekarzy TKM, 26 000 farmaceutów wykształconych w zakresie farmacji „zachodniej” i medycyny ziołowej, 1700 farmaceutów ziołowych i 100 dyspenserów zielarskich. Istnieje ok. 200 szpitali i 12 000 przychodni TKM.

Fot. 4. Wnętrze apteki TKM z charakterystycznymi gabinetami

System edukacji obejmuje 11 000 szkół wyższych (sic!) prowadzących edukację w zakresie TKM w systemie studiów 6-letnich, na studiach podyplomowych i studiach w prywatnych szkołach wyższych; w tym 41 instytutów kształci lekarzy medycyny zachodniej, 11 – lekarzy dentyistów, 12 – lekarzy TKM, 35 – farmaceutów, 3 – farmaceutów TKM (na studiach czteroletnich), 201 – pielęgniarce.

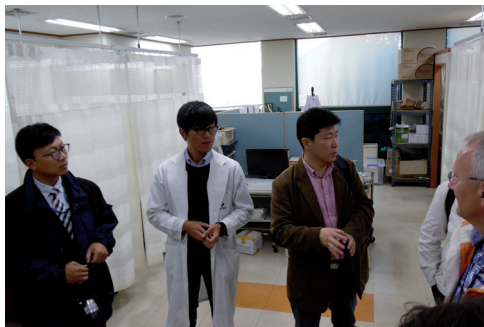
Szkoła Tradycyjnej Medycyny Koreańskiej Uniwersytetu w Pusan powstała w 2008 r. jako pierwsza narodowa instytucja zajmująca się TKM. Studia obejmują rok interny i 3 lata w wyznaczonych szpitalach (klinicznych) na 8 kierunkach: ginekologicznym, pediatrycznym, neuropsychiatrycznym, akupunktury i moksy, medycyny wewnętrznej, dermatologii, okulistyki, rehabilitacji, medycyny konstytucyjnej Sasang.

Fot. 5. Szpital Uniwersytecki TKM w Pusan

Udział Tradycyjnej Medycyny Koreańskiej w narodowym systemie ubezpieczeń

Świadczenia TKM stanowią niewielkie obciążenie dla budżetu. Świadczenia refundowane obejmują: porady lekarskie w przychodniach, opiekę szpitalną, ziołolecznictwo, akupunkturę i moksę, stawianie baniek, diagnostykę tradycyjną, tradycyjną fizykoterapię, leczenie za pomocą temperatury oraz krioterapię.

Fot. 6. Przychodnia miejska, w której stosowana jest akupunktura (zabiegi są objęte refundacją)

Koszyk świadczeń obejmuje także refundację 56 tradycyjnych receptur zielarskich i wyciągów z pojedynczych ziół.

Fot. 7. Przykład popularnej mieszanki ziołowej przepisywanej w przychodni miejskiej

Udział refundacji we współfinansowaniu pacjentów ambulatoryjnych w szpitalach, przychodniach TKM wynosi ok. 30%.

W prywatnych klinikach stosujących TKM pacjenci zaopatrywani są w leki ziołowe wytwarzane w aptekach, które często są przemysłowymi laboratoriami farmaceutycznymi, wytwarzającymi zindywidualizowane leki dla poszczególnych pacjentów na cały okres terapii. Leki takie nie są refundowane.

Fot. 8. Zestaw leków przygotowany przez prywatną klinikę dla wypisywanego pacjenta

Prace badawczo-rozwojowe w dziedzinie Tradycyjnej Medycyny Koreańskiej

Koreański Instytut Medycyny Orientalnej został utworzony w 1994 r. i w 2004 r. przeniesiony do nowej siedziby w Daejeon. Obecnie pod-

lega Ministerstwu Edukacji, Nauki i Technologii. W 2011 r. instytut ten został wyznaczony na *WHP Collaborating Center for Traditional Medicine*, a w 2012 r. na *Korean Medicine Standards Center*.

Działalność badawcza obejmuje trzy działy tematyczne: Dział Badań Medycznych, Dział Badawczy Leków Ziołowych (Zielarstwa), Dział Badawczy Kultury Medycznej i Informatyki oraz dwa ośrodki celowe: Ośrodek Standardów Medycyny Koreańskiej i Ośrodek Badawczy Polityki Medycyny Koreańskiej.

Fot. 9. Laboratoria standardów medycyny tradycyjnej KIOM)

Drugim zakresem badań są obserwacje typów Sasan, gdzie gromadzone są dane od pacjentów i opracowywany jest Sasang Health Index.

Fot. 10. Laboratorium badań fizjologicznych podstaw akupunktury

Trzeci zakres badań dotyczy badań rozwojowych nowych wyrobów medycznych i urządzeń diagnostycznych. Badania z zakresu podstaw zielarstwa dotyczą gromadzenia *herbarium*, badań markerów DNA służących do odróżniania gatunków oraz badań rozwojowych nowych substancji roślinnych o potencjalnym zastosowaniu w terapii. Wydawnictwem KIOM jest *Integrative Medicine Research*.

Aktualnie prowadzona problematyka badawcza obejmuje: badania akupunktury i meridian, w tym badania skuteczności leczenia akupunkturą pacjentów z dolegliwościami menopauzalnymi i dolegliwościami alergicznymi, jak katar sienny, a nawet astma. Prowadzone są prace nad nowymi rodzajami igieł do akupunktury oraz opracowuje się informacje na temat unikalnych metod akupunktury stosowanych w koreańskiej medycynie ludowej.

Piśmiennictwo: u Autora
Wszystkie zdjęcia są własnością Autora.

Sprostowanie

W numerze 05/2015 „Leku w Polsce” w artykule Pana Prof. Sławomira Dutkiewicza „Współczesne metody leczenia farmakologicznego w urologii. Część I – rak stercza” zostały nieprawidłowo podane skróty: FSO – zamiast **FSH** oraz DTH – zamiast **DHT**. Przepraszamy Autora za pomyłkę.

Redakcja